

Kompetentni učitelji 21. stoljeća

Pučko otvoreno učilište
KORAK PO KORAK

INTERNATIONAL
STEP by STEP
ASSOCIATION

ISSA-ina vizija

Svako dijete može uz podršku obitelji i zajednice postići svoj puni potencijal i razviti vještine neophodne za uspješno i aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu znanja.

ISSA-ina misija

ISSA-ina misija je podržati zajednice stručnjaka i razviti snažno civilno društvo koje će pomoći obrazovnim vlastima u:

- pružanju visoke kvalitete skrbi i odgojno obrazovnih usluga svoj djeci od rođenja do desete godine života, s naglaskom na najsiriromašnije i najranjivije;
- osiguranju većeg sudjelovanja obitelji i zajednice u dječji razvoj i učenje;
- osiguranju socijalne inkluzije i poštivanja različitosti.

ISSA-in krajnji cilj je inkluzivna i kvalitetna odgojno-obrazovna praksa kojom se stvaraju uvjeti za sudjelovanje svakog djeteta u demokratskom društvu znanja. ISSA svoj cilj ostvaruje podizanjem svijesti o važnosti kvalitetnog odgoja i obrazovanja, razvojem resursa, umrežavanjem i razmjenom informacija, zagovaranjem, jačanjem savezništva s drugim organizacijama i razvijanjem kapaciteta za stvaranje uvjeta u kojima sva djeca mogu biti uspješna.

ISSA promovira:

- Jednak pristup kvalitetnom odgoju i obrazovanju za svu djecu;
- Na dijete usmjereno, individualizirano poučavanje koje podržava razvoj i učenje svakog djeteta;
- Razvoj vještina i dispozicija za cjeloživotno učenje i sudjelovanje u demokratskom društvu;
- Prepoznavanje mnogobrojnih uloga učitelja kao voditelja, posrednika i modela u procesu učenja te kao aktivnih članova u svojim zajednicama;
- Sudjelovanje obitelji u djetetovom razvoju i obrazovanju;
- Uključenost zajednice u javni odgoj i obrazovanje;
- Poštivanje različitosti i inkluzivne prakse, te okruženje za učenje i metode poučavanja koje odražavaju kulturnu pripadnost djece;
- Kontinuiran profesionalni razvoj učitelja.

Kompetentni učitelji 21. stoljeća

DEFINICIJA KVALITETNE PEDGOŠKE PRAKSE

KORAK PO KORAK
pučko otvoreno učilište

INTERNATIONAL
STEP by STEP
ASSOCIATION

Radna grupa za reviziju Standarda

AIJA TUNA	ISSA Programska direktorica
DR. DAWN TANKERSLEY	ISSA Programska savjetnica
SANJA BRAJKOVIĆ	Pučko otvoreno učilište Korak po korak, Hrvatska
CORNELIA CINCILEI	Programul Educational Pas cu Pas, Moldavija
SANJA HANDŽAR	Centar za obrazovne inicijative Step by Step, Bosna i Hercegovina
EMESE IBOLYA	Mađarska
TAHMINA RAJABOVA	OSI—Assistance Foundation Tadžikistan
REGINA RIMKIENE	Center for Innovative Education, Litva
REGINA SABALIAUSKIENE	Center for Innovative Education, Litva
VACLAV SNEBERGER	Republika Češka
ZORICA TRIKIĆ	Centar za interaktivnu pedagogiju, Srbija
DR. TATJANA VONTA	Korak po korak razvojni centar za obrazovne inicijative, Slovenija

ISSA i radna grupa za reviziju Standarda prepoznaju i cijene doprinos mnogih stručnjaka unutar i izvan ISSA-ine mreže koji su doprinijeli razvoju ovog dokumenta. ISSA izražava zahvalnost Open Society Institute na dugogodišnjoj potpori ISSA-inom radu na promoviranju kvalitetne pedagoške prakse.

Zahvale

ISSA izražava iskrenu zahvalnost svima koji su je podržali i ohrabрили, te svojim komentarima i savjetima doprinijeli razvoju ovog dokumenta. Bila nam je čast surađivati s kolegama i partnerima s kojima dijelimo ideale i želje o dostizanju najviše kvalitete odgoja i obrazovanja za svu djecu.

DR. JOHN BENNETT

Independent Consultant, Former Manager of the OECD Starting Strong Reviews (Paris, France)

DR. SUE BREDEKAMP

Council for Early Childhood Professional Recognition (Washington, D.C., USA)

DR. STACIE G. GOFFIN

Goffin Strategy Group (Washington, D.C., USA)

SHARON LYNN KAGAN

Ed.D., Virginia and Leonard Marx Professor of Early Childhood and Family Policy, Co-Director of the National Center for Children and Families, Associate Dean for Policy at Teachers College, Columbia University and Professor Adjunct at Yale University's Child Study Center (USA)

SARAH KLAUS

M.A., Early Childhood Program, Open Society Foundation (London, U.K.)

ANKE VAN KUELEN

Bureau MUTANT (Utrecht, the Netherlands), and member of Diversity in Early Childhood Education and Training (DECET)

PROF. FERRE LAEVERS

Centre for Experiential Education at the University of Leuven (Belgium)

STEPHANIE OLMORE

National Association for the Education of Young Children (NAEYC) (Washington, D.C., USA)

DR. NICO VAN OUDENHOVEN

International Child Development Initiatives (ICDI), (Leiden, The Netherlands)

PROF. CHRISTINE PASCAL

Centre for Research in Early Childhood (Birmingham, U.K.)

DR. JAN PETERS

Resource and Training Centre for Child Care (Ghent, Belgium), and member of DECET

DR. ROBERT PIANTA

Center for the Advanced Study of Teaching and Learning, University of Virginia (Charlottesville, USA)

DR. STEFFEN SAIFER

Child and Family Program Northwest Regional Educational Laboratory (Portland, USA)

PROF. IRAM SIRAJ-BLATCHFORD

Institute of Education in London (U.K.)

RUTH UHLMANN

Independent Consultant (Washington, D.C., USA)

DR. MATHIAS URBAN

Reader in Education, Cass School of Education, University of East London, Visiting Fellow, Thomas Coram Research Unit (TCRU), Institute of Education, University of London (U.K.)

DR. AIGLY ZAFEIRAKOU

The World Bank (Washington, D.C., USA)

POSTENJE O

SADRŽAJ

Sadržaj

Radna grupa za reviziju standarda	2
Zahvale	3
Uvod	6–17
Sedam područja pedagoške prakse	18–37
20	1. Interakcije
22	2. Obitelj i zajednica
24	3. Inkluzija, različitosti i demokratske vrijednosti
26	4. Praćenje, procjenjivanje i planiranje
30	5. Strategije poučavanja
34	6. Okruženje za učenje
36	7. Profesionalni razvoj
Izvori	38–41
ISSA članstvo	42–43
Kontakti	44

U V O D

UVOD

... Odgoj i obrazovanje moraju biti usmjereni punom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Oni moraju promicati razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo...

Opća deklaracija o ljudskim pravima, članak 26. 2

Rani dječji razvoj je područje koje već nekoliko desetljeća privlači veliki interes znanstvenika, šire javnosti i političkih tijela. Mnoge su zemlje razvile ambiciozne planove za povećanje broja djece u odgojno-obrazovnim institucijama, poboljšanje preduvjeta za razvoj djece rane dobi, kao i za unapređenje kvalitete odgoja i obrazovanja djece i njihovih obitelji.

Argumenti koji opravdavaju ovako zacrtane planove su ekonomske, neurobiološke, obrazovne i socijalne prirode. Prepoznato je da su, s aspekta pojedinca, iskustva u ranoj dječjoj dobi temelj razvoja preduvjeta kasnijeg uspješnog učenja i sudjelovanja u društvenom životu. Na društvenom planu, ovo razdoblje je važno za promicanje inkluzije i jačanje socijalne kohezije, kako djeteta, tako i obitelji. Ekonomske računice su pokazale da je ulaganje u rani razvoj djeteta najisplativije. Bez obzira na to o kojim se argumentima radilo, važno je osigurati da je interes djeteta u centru svih smjernica, kao i u centru svakodnevne prakse, te da dijete kroz visoko kvalitetnu odgojno-obrazovnu praksu dobiva odgovarajuću podršku.

U zemljama srednje, istočne i jugoistočne Europe i Centralne Azije od 1994. godine metodologija Korak po korak postaje sinonim za promjene u predškolsstvu i osnovnom školstvu. Ova metodologija temelji se na uvjerenju da svako dijete ima pravo na uvjete i podršku koji će mu osigurati optimalno razvijanje svih njegovih potencijala, što je moguće ostvariti jedino suradnjom i partnerskim odnosima između obitelji, društvene zajednice i stručnjaka. Metodologija Korak po korak temelji se na teorijskim postavkama Rousseaua, Pestalozzija, Froebela, Piageta, Brunera, Eriksona, Deweyja, Kamenskog, Vygotskog i drugih. I u njoj je, kao i u razvojnoj teoriji Lava Vygotskog, naglašena presudna uloga odgajatelja i učitelja za tempo i smjer kojima se odvija razvoj djeteta.

Osnovni principi Korak po korak metodologije su: razvojno-primjeren i na dijete usmjeren pristup poučavanju jednako dostupan svima, individualiziran proces poučavanja, holistički pristup dječjem razvoju, inkluzivan odgoj i obrazovanje, naglašena aktivna uloga obitelji i društvene zajednice, te okruženje za učenje koje uvažava kulturološke specifičnosti. Primjena Korak po korak metodologije donosi pozitivne promjene na više razina: u interakciji odgajatelja i učitelja s djecom, u profesionalnom razvoju praktičara, te u odnosu s obiteljima i društvenom zajednicom.

International Step by Step Association – ISSA (Međunarodna udruga Korak po korak) je udruga čiji su članovi pojedinci i organizacije iz cijelog svijeta, dok osnovno, konstitutivno članstvo čini 29 organizacija koje se u svojim zemljama zalažu za pristup usmjeren na dijete primjenom metodologije Korak po korak.

ISSA-ina misija je osigurati podršku zajednici stručnjaka i razvoju snažnog civilnog društva. Namjera je ovih nastojanja utjecati na donošenje odluka važnih za pružanje visoke razine skrbi i odgojno-obrazovnih usluga svakom djetetu od rođenja do desete godine života. ISSA pri tome posebno vodi računa o djeci koja su najsiromašnija i o onoj koja su u najnepovoljnijem položaju. ISSA se zalaže za inkluzivnu, kvalitetnu skrb i obrazovanje koje svakom djetetu pruža priliku postati aktivnim sudionikom demokratskog društva znanja. To čini razvijanjem svijesti o značaju kvalitetne skrbi, odgoja i obrazovanja, razvijanjem potrebnih materijala i resursa, širenjem informacija, zagovaranjem, jačanjem savezništva i osiguravanjem uvjeta u kojima će sva djeca imati priliku za uspjeh.

ISSA-ina nastojanja posebno podržavaju rad odgajatelja i učitelja koji sve jasnije uviđaju da njihov profesionalni identitet nije unaprijed određen samo implementacijom kurikula, planova i programa, već sebe vide kao stručnjake koji su odgovorni za donošenje vlastitih profesionalnih odluka.

Međunarodne smjernice i praksa: što svijet govori o djeci

ISSA-in pristup kvaliteti rada s djecom nastavlja se na Konvenciju o pravima djeteta Ujedinjenih naroda, koja se temelji na četiri osnovna načela: pravo djeteta na život, na razvoj, na uvažavanje bez diskriminacije i na uvažavanje dječjeg stajališta i mišljenja uz uključivanje djeteta u sve aktivnosti koje ga se tiču. Konvencija između ostalog govori i o zadaći vlasti u pružanju adekvatne pomoći obiteljima i osiguravanju uvjeta za skrb o djeci. Govori i o roditeljskim pravima i njihovoj odgovornosti prema djeci. Konvencija bi na svim razinama trebala biti glavna smjernica u donošenju zakona i propisa, a praktičari bi se njome trebali rukovoditi u svakodnevnoj praksi.

Povjerenstvo za prava djeteta izdalo je Opće smjernice 7 koje detaljnije tumače odredbe Konvencije. Jedan od glavnih ciljeva iznesenih u tom dokumentu izravno je povezan s ISSA-inim pristupom dječjem razvoju. U njemu stoji da je cilj odgoja i obrazovanja osnažiti dijete kako bi u potpunosti razvilo svoje vještine, sposobnosti učenja i druge kapacitete, te kako bi razvilo dostojanstvo, samopoštovanje i samopouzdanje. Također se naglašava da taj cilj treba postići pristupom usmjerenim na dijete.

Tu su i drugi važni međunarodni dokumenti, primjerice izvješća OECD-a 'Snažan početak' (engl. Starting Strong) u kojima su opisani konceptualni, društveni ekonomski i kulturološki faktori koji utječu na politiku odgoja i obrazovanja. Program Vijeća Europe 'Izgradnja Europe za djecu i s djecom' podržava implementaciju Konvencije o pravima djeteta u svim zemljama članicama Vijeća Europe. Vijeće Europe posebno ističe važnost kvalitete odgoja i obrazovanja.

Međutim, odgovor na pitanje što čini kvalitetu odgoja i obrazovanja nije jednostavan. On uključuje odgovore na strukturalna pitanja (npr. veličinu grupe, omjer odraslih i djece i sl.), kao i karakteristike odnosa (npr. senzibilitet odrasle osobe, kvaliteta interakcije i kurikuluma itd.)

Nažalost, jezik kvalitete se u smjernicama i zakonima pretvara u niz pravila koja često ograničavaju umjesto da potiču profesionalnu autonomiju.

ISSA se u raspravu o kvaliteti odgoja i obrazovanja uključuje s pozicije praktičara koji svakodnevno rade s djecom i promiče njihovu presudnu ulogu za dječji razvoj i učenje. ISSA smatra da je kvaliteta koncept kojeg moramo jasnije odrediti, razviti, istražiti i oko kojeg se trebamo složiti, te ga primjenjivati uvažavajući kulturološke i druge specifičnosti sredine u kojoj se praksa odvija.

Težnja ka kvaliteti: Podrijetlo i povijest ISSA Pedagoških standarda

ISSA je osnovana 1998. godine, a jedan od njezinih prvih zadataka bilo je razvijanje instrumenta koji će praktičarima, odgajateljima i učiteljima služiti kao alat za samoprocjenu i pomoći im u planiranju unapređenja kvalitete njihove svakodnevne prakse. ISSA Pedagoški Standardi (International Step by Step Asociation Padagogical Standards) prvi put su objavljeni 2001. godine i njima je definirana kvalitetna odgojno-obrazovna praksa. U njihovoj izradi sudjelovali su stručnjaci iz područja ranog dječjeg razvoja i obrazovanja organizacija članica ISSA-e i iz cijelog svijeta.

ISSA Pedagoški standardi su promovirali ideju da je odgojno-obrazovni proces jednako važan kao i njegovi rezultati te da pedagoški djelatnici u svojim pripremama i profesionalnom razvoju trebaju na bolji način povezivati teoriju i praksu. Njima se, uz uvažavanje interesa djeteta, obitelji i šire društvene zajednice, poticala autonomija praktičara prilikom odlučivanja o stručnim pitanjima.

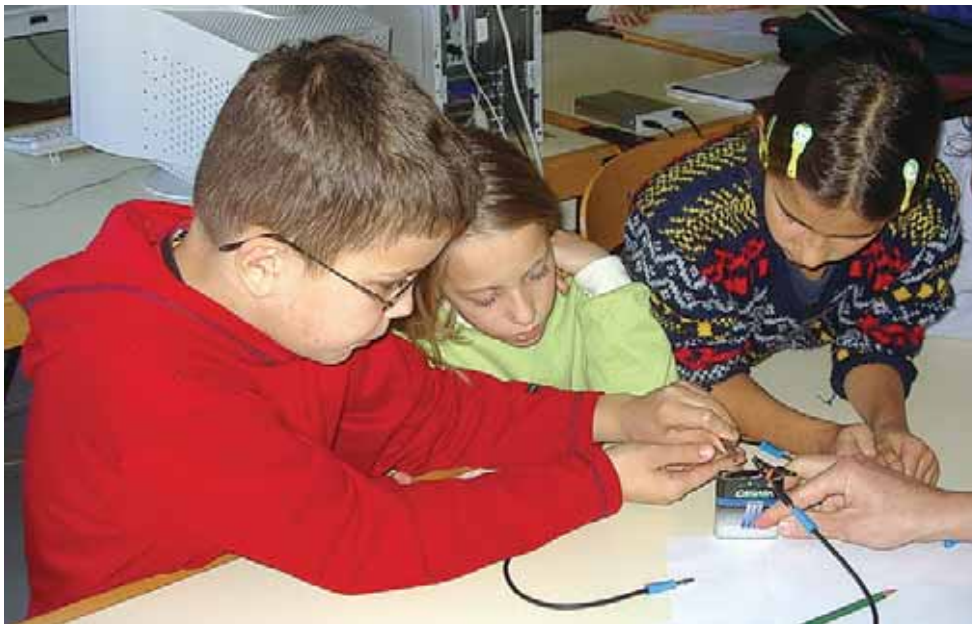
Standardi su se koristili na različite načine, ovisno o mogućnostima, stručnosti, nacionalnom kontekstu i potrebama sredine u kojoj su se primjenjivali. U nekim zemljama oni su postali okosnica nacionalnih obrazovnih dokumenata, programa profesionalnog usavršavanja i sl. ISSA Pedagoški standardi postali su polazište profesionalnih rasprava i način ohrabrivanja odgajatelja, učitelja i ostalih odgojno-obrazovnih djelatnika da uvažavaju promjene koje se odvijaju u pedagoškoj praksi, ali i društvene promjene u njihovoj zemlji i svijetu. Rasprava o kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa i ulozi koju u njoj imaju prosvjetni djelatnici, navela je roditelje da više uvažavaju rad odgajatelja i učitelja i da se aktivnije uključe u proces učenja svoje djece.

ISSA Pedagoški standardi su uz prateće materijale postali koristan alat za različite forme profesionalnog razvoja, uključujući samoprocjenu, mentoriranje, seminare i certificiranje. Tiskane su publikacije Uspješno mentoriranje odgajatelja/učitelja primjenom ISSA Pedagoških Standarda i Unapređenje kvalitete rada primjenom ISSA Pedagoških standarda – priručnici za odgajatelje i učitelje.

Najbolji praktičari educirani su kako bi kao mentori pomagali odgajateljima i učiteljima u unapređenju svakodnevne prakse primjenom ISSA Pedagoških standarda. Mentori i certifikatori su redovito na međunarodnoj razini provjeravali pouzdanost u procjeni kvalitete, odnosno zajedničko razumijevanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Odgajatelji i učitelji postajali su sve osjetljiviji i uspješniji reflektivni praktičari, a u isto vrijeme jačala je njihova sposobnost opažanja, komuniciranja, njihovo samopouzdanje, kao i ugled. Odgajateljima i učiteljima koji su postigli visoku razinu kvalitete poučavanja na temelju ISSA Pedagoških Standarda dodijeljeno je priznanje 'ISSA Certifikat izvrsnosti'. Međunarodni značaj ISSA Certifikata promovirao je novi pogled na profesionalni razvoj.

Nedavno objavljena studija 'Studija primjene ISSA Pedagoških standarda (2001.-2008.) i njihov utjecaj na politiku i praksu ranog dječjeg razvoja, odgoja i obrazovanja u ISSA-inoj mreži članica', zabilježila je razne mogućnosti sustavnog mijenjanja postojeće prakse u različitim političkim, socioekonomskim i kulturološkim okruženjima.

Kompetentni odgajatelji/učitelji 21. stoljeća – ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse

Definicija kvalitete odgojno-obrazovne prakse nije nepromjenjivo, statično pitanje sa samo jednim ispravnim odgovorom. Zahtjevi za kvalitetom temelje se na živoj razmjeni znanja, iskustava i sklonosti svih aktera. Od 2001. godine, kad su ISSA Standardi prvi put objavljeni, znanstvena istraživanja su dovela do novih spoznaja iz područja ranog razvoja djece i razvoja mozga, što je utjecalo na definiranje kvalitetne pedagoške prakse. Iz takvog razumijevanja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa logično slijedi ISSA-ina odluka o re-vidiranju Pedagoških standarda

2006. godine započela je revizija ISSA Pedagoških standarda s ciljem integriranja novih spoznaja i s ciljem još jasnijeg naglaska na pravo svakog djeteta na pristup kvalitetnom odgoju i obrazovanju. Revizijom Standarda ISSA je također željela unaprijediti njihovo korištenje u svrhu profesionalnog razvoja.

Tijekom procesa revizije dodatno su istaknute neke vrijednosti koje ISSA promiče:

Prava djece su temelj pristupa odgoju i obrazovanju, i time se naglašava odgovornost odgajatelja i učitelja u implementaciji inkluzivne prakse.

Dijete je nužno uključiti u vlastiti razvoj poticanjem dječje autonomije, inicijative, osjećaja individualnosti i identiteta i prepoznavanjem i poticanjem razvoja višestrukih identiteta.

Dijete je građanin sada, s pravima i odgovornostima; uloga odgajatelja i učitelja jest pružiti djetetu podršku kako bi ono odraslo u odgovornog člana društva, razvilo osjećaj empatije i osjetljivost za potrebe drugih, kao i otvorenost za različitosti, te razvilo vještine koje su mu potrebne da formulira i iskaže svoje mišljenje i stavove i s uvažavanjem sasluša i tolerira mišljenja različita od njegovih, te razvije sposobnost nenasilnog rješavanja sukoba.

Razvoj kompetencija za cjeloživotno učenje koje uključuje interpersonalne i građanske kompetencije, svijest o ekološkim pitanjima i pitanjima vezanim za održiv razvoj, interkulturalno razumijevanje, poduzetništvo, te vještine informatičke i komunikacijske tehnologije.

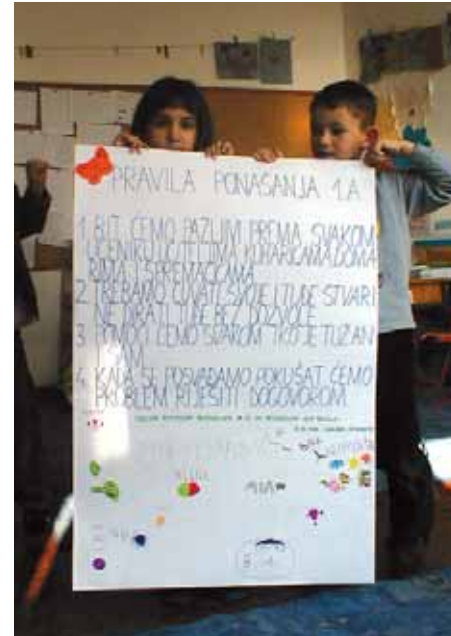
Radnu grupu koja je radila na reviziji ISSA Pedagoških standarda sačinjavali su predstavnici članica ISSA-e. Radna grupa se u procesu revizije kontinuirano konzultirala sa svjetskim stručnjacima iz područja ranog dječjeg razvoja i obrazovanja.

Nakon dovršetka postupka revizije, ISSA sa zadovoljstvom predstavlja novu verziju ISSA Pedagoških standarda pod nazivom Kompetentni odgajatelji/učitelji 21. stoljeća – ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse. Želja nam je da ovaj dokument bude polazište za raspravu među stručnjacima, za izgrađivanje i širenje partnerstva, za unapređenje prakse te za promjene koje će uslijediti u životima djece u zemljama koje obuhvaća ISSA-ina mreža i šire.

Kompetentni odgajatelji/učitelji 21. stoljeća – ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse sadržava sedam područja:

1. Interakcije
2. Obitelj i zajednica
3. Inkluzija, različitost i demokratske vrijednosti
4. Procjenjivanje i planiranje
5. Strategije poučavanja
6. Okruženje za učenje
7. Profesionalni razvoj

Ova područja su odabrana zato što je upravo u njima potrebno osigurati visoku kvalitetu rada kako bi se podržao dječji razvoj i učenje. U ovih sedam područja promovira se praksa koja se temelji na humanističkim i socio-konstruktivističkim načelima, razvojno-primjerenom pristupu i spoznaji da se učenje odvija kroz interakciju i u dijalogu između djece i odraslih, kao i djece međusobno, u duhu uvažavanja, poticanja i autonomije onog tko uči. Pri tome se polazi od uvjerenja da je dijete sposobno i cjelovito biće iako treba pomoć i potporu odraslih. ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse prepoznaje i promiče važnost uloge odgojno-obrazovnih djelatnika kao stručnjaka koji vode i usmjeravaju djecu dok uče i istražuju. Posebno je istaknuta važnost partnerskog odnosa s obitelji, koja je prvi učitelji svojoj djeci, ali i s društvenom zajednicom koja je prirodno okruženje za učenje i istraživanje.

Primjena 'ISSA-ine definicije kvalitetne pedagoške prakse'

Namjera ISSA-e je da ovaj dokument posluži jačanju partnerstva svih koji imaju utjecaj na odgoj i obrazovanje djece rane i školske dobi.

ISSA poziva međunarodnu zajednicu stručnjaka na produblivanje dijaloga o kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa i na suradnju u zagovaranju kvalitetnog formalnog obrazovanja odgajatelja i učitelja, kao i njihovog kontinuiranog profesionalnog razvoja.

Profesorima učiteljskih fakulteta, koji obrazuju buduće odgajatelje i učitelje, predlažemo da ovaj dokument uvrste u svoj obrazovni program kao 'alat' za promatranje, raspravu i refleksiju o praksi, kao i za promišljanje o načinima unapređenja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa.

Odgajatelji, učitelji i drugi praktičari sve više razumiju svoju presudnu ulogu u razvoju dječjeg samopouzdanja i samopoštovanja, socijalnih vještina, vještina potrebnih za život i rad u multikulturalnom društvu te vještina potrebnih za cjeloživotno učenje. Vjerujemo da će mnogi praktičari biti inspirirani sadržajem ovog dokumenta i dodatnim materijalima i da će se u

većem broju uključiti u raspravu, promatranje i unapređenje vlastite prakse, te na taj način proširiti mrežu međusobne podrške. Oni shvaćaju da im je neophodan prostor za vlastiti razvoj, kako osobni tako i profesionalni, kako bi djeci mogli biti uzor u procesu njihova razvoja i učenja.

Nadamo se da će načela sadržana u ISSA-inoj definiciji kvalitetne pedagoške prakse roditeljima pomoći u procesu odabira i zastupanja kvalitetnih programa, kao i u tome da cijene posao svih onih koji su svakodnevno uključeni u podršku učenju i razvoju njihove djece. Uvjereni smo da će ovaj dokument roditelje potaknuti na ostvarivanje smislenijih interakcija s djecom i na formiranje obiteljskog okruženja koje potiče prirodnu znatiželju djeteta.

Principi ugrađeni u ovaj dokument svima uključenima u odgojno-obrazovnu praksu mogu poslužiti kao polazište za raspravu o tome kakvo društvo želimo postati te kako možemo pomoći djeci da takvo društvo oforme i jednog dana u njemu žive.

ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse može biti polazište promjena, samoprocjene i inovacija te poticaj odgajateljima i učiteljima da zajedno s djecom istražuju nove granice.

ISSA-ina definicija kvalitete vodi, a ne ograničava, te je kao takvu ISSA s ponosom predstavlja praktičarima širom svijeta kojima su djeca središte zanimanja.

Tko je zaslužan za ovaj rad

Skupina stručnjaka ISSA-ine mreže uložila je svoje znanje i iskustvo u pojašnjavanje suštine pojma kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Rad na ovom dokumentu ojačao je vjerodostojnost same organizacije i osnažio njezin glas među organizacijama i stručnjacima koji se bave odgojem i obrazovanjem. Naš rad su pratili, podržavali i poticali eminentni stručnjaci iz raznih krajeva svijeta sudjelujući u raspravama tijekom kojih smo svi mogli dati svoj doprinos, ali i nešto naučiti.

ISSA izražava svoju zahvalnost i priznanje svima koji su dali svoj doprinos i pomogli u stvaranju ovog dokumenta te nas tako osnažili u nastojanjima da djeci pružimo što kvalitetniju podršku za razvoj i učenje.

Aija Tuna,
programska direktorica ISSA-e

Sedam područja pedagoške prakse

1. Interakcije
2. Obitelj i zajednica
3. Inkluzija, različitosti i demokratske vrijednosti
4. Praćenje, procjenjivanje i planiranje
5. Strategije poučavanja
6. Okruženje za učenje
7. Profesionalni razvoj

1. Interakcije

Interakcije između odraslih i djece, kao i djece međusobno, od ključnog su značaja za razvoj tjelesnog, socijalnog, emocionalnog i kognitivnog razvoja djece. Interakcije djeci omogućuju kontinuirano učenje kroz razmjenu znanja, iskustava i mišljenja te iskazivanje emocija. Kroz interakcije djeca razvijaju pojam o sebi, osjećaj pripadnosti zajednici i svijetu u kojem žive.

Uloga učitelja je na brižan i podržavajući način omogućiti djeci sudjelovanje u različitim interakcijama i procesima konstrukcije novih znanja i značenja. Njihova je uloga, također, na podržavajući i uvažavajući način modelirati interakcije među svim odraslima koji sudjeluju u životu djeteta.

Interakcije kojima se ostvaruje i potiče smisljena i uvažavajuća komunikacija svih sudionika u procesu i u kojima je svakome omogućeno izreći svoje mišljenje, potiču razvoj svakog djeteta u samopouzdanu osobu koja uči i pridonosi razvoju društva te brine o njegovim članovima.

STANDARDI

1.1.

Učiteljica u prijateljskim i uvažavajućim interakcijama s djecom podržava razvoj njihovog identiteta i svijesti o sebi i potiče njihovo učenje.

1.2.

Učiteljica kroz interakcije potiče razvoj zajednice koja uči, prema kojoj svako dijete osjeća pripadnost i u kojoj je podržano u ostvarivanju svojih potencijala.

1.3.

Učiteljica je uključena u smislene, recipročne interakcije s ključnim odraslim osobama kako bi podržala dječji razvoj i učenje.

INDIKATORI

1. Učiteljica s djecom ostvaruje topao i brižan odnos u kojem pokazuje da ih uvažava.
  2. Učiteljica ostvaruje interakcije i iskazuje svoja očekivanja od djece u skladu s procesom dječjeg razvoja i učenja.
  3. Učiteljica čestim interakcijama koje tijekom dana ostvaruje sa svakim djetetom, podržava njegove jake strane i potiče njegovo učenje i razvoj.
  4. Učiteljica sa svakim djetetom ostvaruje interakciju koja odgovara njegovim emocionalnim, socijalnim, tjelesnim i kognitivnim mogućnostima te jakim stranama i potrebama.
  5. Učiteljica stvara prilike u kojima djeca imaju mogućnost izbora i u kojima se njihovi izbori realiziraju i uvažavaju.
  6. Učiteljica u interakcijama s djecom kod njih razvija inicijativu, autonomiju, samostalnost i vještine vođenja.
1. Učiteljica potiče interakcije među djecom koje pospješuju njihov socijalni razvoj, postizanje zajedničkog razumijevanja, uzajamnu podršku i osjećaj zajedništva.
  2. Učiteljica nudi aktivnosti u kojima djeca uče razlikovati i prepoznavati vlastite osjećaje i osjećaje drugih i razgovarati o njima.
  3. Učiteljica promovira demokratske vrijednosti ohrabrujući svako dijete da na primjeren način izrazi vlastito mišljenje i sudjeluje u donošenju odluka.
  4. Učiteljica na različite načine svakodnevno podupire razvoj jezika i komunikacijskih vještina kod svakog djeteta.
1. Učiteljica u socijalnim interakcijama s obiteljima, kolegama i članovima zajednice iskazuje uvažavanje te na taj način modelira i promovira takav oblik interakcije.
  2. Učiteljica surađuje s drugim profesionalcima u školi i zajednici kako bi podržala dječji razvoj i učenje.

2. Obitelj i zajednica

Snažno partnerstvo između učitelja, obitelji i ostalih članova zajednice izuzetno je važno za dječji razvoj i učenje. Uvažavajući ulogu obitelji kao prve djetetove odgojno-obrazovne i socijalne sredine za učenje, učiteljica povezuje školu, obitelj i zajednicu i unapređuje kontinuiranu dvosmjernu komunikaciju.

Različite strukture, podrijetlo, životni stilovi i karakteristike obitelji i zajednica u kojima djeca žive moraju se uzeti u obzir kako bi se podržao dječji razvoj i učenje.

Osjetljivost i spremnost da se izađe u susret obiteljima, ogleda se u različitim načinima na koje učiteljice uključuju obitelji u proces učenja i razvoja njihove djece, te u život razreda i škole.

Promicanjem djelotvorne interakcije između obitelji, škole i zajednice, učiteljica potiče razumijevanje zajedničke odgovornosti za odgoj, obrazovanje i budućnost djece.

STANDARDI

2.1. Učiteljica promovira partnerstvo s obiteljima, te članovima obitelji i zajednice pruža niz prilika da se na različite načine uključe u učenje i razvoj djece.

2.2. Učiteljica koristi formalne i neformalne prilike za komunikaciju i razmjenu informacija s obiteljima.

2.3. Učiteljica koristi resurse zajednice i obiteljskih kultura kako bi podržala dječji razvoj i obogatila iskustvo učenja.

INDIKATORI

1. Učiteljica poziva članove obitelji u razred vodeći brigu o tome da se osjećaju dobrodošlima i pronalazi različite načine da sve obitelji uključi u odgojno-obrazovni proces.
  2. Učiteljica uključuje članove obitelji u zajedničko donošenje odluka vezanih uz razvoj, učenje i socijalni život djece u razredu.
  3. Učiteljica uključuje članove obitelji u donošenje odluka koje se odnose na različita okruženja u kojima djeca uče.
-
1. Učiteljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događajima u razredu.
  2. Učiteljica redovito komunicira s obiteljima kako bi što više saznala o porijeklu djece i stekla uvid u njihove jake strane, interese i potrebe.
  3. Učiteljica stvara različite prilike u kojima članovi obitelji mogu učiti jedni od drugih i međusobno se podržavati.
  4. Učiteljica čuva povjerljivost podataka o djeci i obiteljima.
-
1. Učiteljica vodi djecu u zajednicu i članove/ice zajednice dovodi u školu kako bi potaknula socijalizaciju i učenje djece.
  2. Učiteljica pomaže obiteljima u pronalaženju potrebnih informacija, resursa i službi koje mogu pospješiti dječje učenje i razvoj.
  3. Učiteljica svoja znanja o obiteljima i lokalnoj zajednici ugrađuje u kurikulum i u dječje iskustvo učenja.
  4. Učiteljica roditeljima i članovima obitelji pruža informacije i ideje za kreiranje poticajnog okruženja za učenje kod kuće i pomaže im u osnaživanju roditeljskih kompetencija.

3. Inkluzija, različitosti i demokratske vrijednosti

Promicanje prava svakog djeteta i obitelji da budu uključeni, poštovani i cijenjeni, da rade na ostvarenju zajedničkih ciljeva i da dosegnu svoje pune potencijale sastavni je dio kvalitetne pedagogije. Pritom se poseban naglasak stavlja na promicanje prava pripadnika ranjivih skupina.

Od ključne je važnosti da svakodnevna praksa odražava vrijednosti sadržane u UN Konvenciji o pravima djeteta i u drugim međunarodnim i nacionalnim dokumentima.

Učiteljica predstavlja model ponašanja i omogućava djeci da kroz svakodnevna iskustva uče poštovati i cijeniti različitosti, te razvijati vještine sudjelovanja.

Učiteljica kod djece potiče prepoznavanje i uvažavanje različitih potreba, promovira djelotvornu suradnju za ostvarenje zajedničkih ciljeva i poštivanje posebnih interesa i potreba svakog pojedinog djeteta ili grupe djece.

Svako dijete treba uvažavati kao aktivnog sudionika odgojno-obrazovnog procesa, kao pojedinca i kao ravnopravnog člana zajednice i društva u cjelini.

STANDARDI

3.1.

Učiteljica svakom djetetu i obitelji pruža jednake mogućnosti za učenje i sudjelovanje, bez obzira na spol, rasu, etničku ili nacionalnu pripadnost, jezik, kulturu, vjeru, socioekonomski status, strukturu obitelji, dob ili posebne potrebe.

3.2.

Učiteljica pomaže djeci u razumijevanju, prihvaćanju i uvažavanju različitosti.

3.3.

Učiteljica kod djece potiče razumijevanje vrijednosti civilnog društva i razvoj vještina koje su potrebne za aktivno sudjelovanje u njemu.

INDIKATORI

1. Učiteljica je svjesna svojih uvjerenja, stavova i iskustava, te kako oni utječu na njezino poučavanje i na komunikaciju s djecom i obiteljima.
  2. Učiteljica se prema svojoj djeci ophodi obzirno i s uvažavanjem i omogućava im jednake prilike za uključivanje u život škole.
  3. Učiteljica se prema svakoj obitelji ophodi s poštovanjem i uvažavanjem te pronalazi načine da ih uključi u odgoj i obrazovanje njihove djece.
  4. Učiteljica koristi jezik i aktivnosti u kojima izbjegava rodne stereotipe.
  5. Učiteljica radi prilagodbe u okruženju i aktivnostima učenja kako bi djeca različitih sposobnosti, odgojno-obrazovnih potreba i socijalnog podrijetla mogla sudjelovati u većini aktivnosti.
1. Učiteljica uvažava različitosti koje postoje među djecom, obiteljima i u lokalnoj zajednici i uzima ih u obzir u poučavanju.
  2. Učiteljica koristi prilike da, na uvažavajući način, djeci skrene pozornost na različitosti koje postoje izvan škole.
1. Učiteljica kod djece potiče razumijevanje i uvažavanje različitih stavova i mišljenja, te im pomaže u razvoju vještina potrebnih za primjereno izražavanje vlastitih gledišta.
  2. Učiteljica pomaže djeci razumjeti kako predrasude i stereotipi utječu na njihove stavove i ponašanje.
  3. Učiteljica potiče djecu da se prema drugima ophode nepristrano, ravnopravno, dostojanstveno, obzirno i s uvažavanjem, te da takvo ponašanje očekuju i od drugih.
  4. Učiteljica upoznaje djecu s konceptom osobne odgovornosti u brizi za okoliš i pruža djeci mogućnosti za njegovu praktičnu primjenu.

4. Praćenje, procjenjivanje i planiranje

U kvalitetnoj se pedagogiji prepoznaje da su praćenje, procjenjivanje i planiranje važni za razvoj i učenje svakog djeteta. Prilikom planiranja učiteljica integrira razvojno-primjerena očekivanja, zahtjeve nacionalnog kurikulumu, mogućnosti za kreativnost i istraživanje, te interese i potrebe svakog djeteta i grupe djece. Praćenjem, procjenjivanjem i planiranjem treba podržati razvoj i učenje svakog djeteta i nadograđivati se na dječju prirodnu znatiželju i interese, prethodna znanja, iskustva i vještine.

Važno je da se tijekom odgojno-obrazovnog procesa kod djece potiče razvoj vještina i predispozicija za samoprocjenu i cjeloživotno učenje. Koristeći se sustavnim promatranjem djece i drugim strategijama praćenja i procjenjivanja, učiteljica stvara kratkoročne i dugoročne planove koji uključuju interese i potrebe svakog djeteta i grupe djece i koji su istovremeno i podrška i izazov za njihova buduća postignuća.

Učiteljica razvija planove koji se temelje na znanjima, iskustvima i sposobnostima djece vodeći računa o svemu što je potrebno kako bi se ostvarili njihovi puni potencijali.

Planovi uvažavaju različite stilove učenja i sposobnosti svakog pojedinog djeteta, i mijenjaju se po potrebi. Djeca, obitelji i relevantni stručnjaci uključeni su u proces praćenja, procjenjivanja i planiranja. Taj proces je istovremeno i usmjeren i prilagodljiv, što znači da se prilikom planiranja sljedećih koraka u obzir uzima djetetov napredak u razvoju i učenju, te što se događa u njegovu životu, u zajednici i u svijetu.

STANDARDI

4.1. Učiteljica redovito i sustavno prati razvojni napredak, procese učenja i postignuća svakog djeteta.

4.2. Učiteljica planira poučavanje i učenje na temelju informacija o djeci i na temelju nacionalnog kurikula.

INDIKATORI

1. Učiteljica koristi sustavno promatranje djece i druge raznovrsne, razvojno-primjerene alate za formativnu procjenu, koji istovremeno odražavaju i proces i rezultate učenja i razvoja.
  2. Učiteljica procjenjuje stupanj dječje uključenosti koja je neophodna za smisleno učenje i smisleno sudjelovanje, te u skladu s tim stvara prilagodbe u aktivnostima.
  3. Učiteljica osigurava da se proces procjenjivanja temelji na jakim stranama djeteta te na njegovim individualnim potrebama i interesima.
-
1. Učiteljica planira aktivnosti koje se temelje na razvojnim razinama i interesima djece kako bi im omogućila usvajanje potrebnih kompetencija za istraživanje i cjeloživotno učenje.
  2. Učiteljica stvara ravnotežu između planiranih aktivnosti i aktivnosti koje su inicirala i odabrala djeca, te pronalazi različite načine kojima podržava individualne stilove i tempo učenja.
  3. Učiteljica u planiranju aktivnosti za djecu postiže ravnotežu između samostalnog učenja, učenja u malim grupama i u velikoj grupi.
  4. Učiteljica planira dovoljno raznolikih aktivnosti kako bi djeci pružila nove izazove i održala njihovu uključenost.
  5. Učiteljica planira i provodi aktivnosti koje su dovoljno prilagodljive da uvažavaju promjenjive okolnosti, potrebe i interese djece.

4.3.

Učiteljica uključuje djecu, obitelji i relevantne stručnjake u proces praćenja, procjenjivanja i planiranja.

1. Učiteljica pomaže djeci da postanu vješta u samoprocjenjivanju i donošenju odluka o svom učenju i ponašanju na temelju jasnih i dosljednih kriterija.
2. Učiteljica djecu usmjerava da procjenjuju ponašanje i rad drugih.
3. Učiteljica s članovima obitelji razmjenjuje informacije o dječjem napretku i interesima te zajedno s njima planira kratkoročne i dugoročne ciljeve za njihovo dijete.
4. Učiteljica u proces praćenja, procjenjivanja i planiranja uključuje relevantne stručnjake, kad god je to potrebno.

Između dvaju ekstrema, apstraktnog i pojednostavljenog univerzalizma i relativizma koji ne postavlja zahtjeve veće od horizonta svake pojedine kulture, trebamo braniti pravo da budemo različiti i istovremeno prihvaćati univerzalne vrijednosti.

UNESCO, Jacques Delors

Učenje: blago u nama

5. Strategije poučavanja

Kvalitetan pedagoški proces temelji se na uvjerenju da skrb, odgoj i obrazovanje čine povezanu cjelinu, te da su dobrobit i uključenost svakog djeteta preduvjeti uspješnog učenja. Iako se učenje događa na različite načine i u različitim situacijama, krajnji cilj pedagoškog procesa jest postavljanje visokih ali dostižnih očekivanja za svako dijete, poticanje znatiželje, istraživanja, kritičkog mišljenja i suradnje, kako bi svako dijete razvilo preduvjete za cjeloživotno učenje.

Strategije koje učiteljica koristi trebaju odražavati demokratske vrijednosti, a u obzir trebaju uzeti sva razvojna područja.

Različitim strategijama kod djece treba razvijati vještine koje im omogućuju da postanu odgovorni članovi društva, kao i osjećaj empatije i brige za druge, otvorenost i poštivanje različitosti. Također strategijama treba stvoriti prilike za formiranje, izražavanje i promjenu vlastitog mišljenja, za stvaranje izbora, donošenje odgovornih odluka, te za postizanje konsenzusa. Učiteljica je odgovorna za izbor strategija poučavanja koje svakom djetetu daju najbolju podršku za ostvarenje osobnih razvojnih i obrazovnih ciljeva, kao i ciljeva definiranih nacionalnim kurikulumom.

STANDARDI

5.1.

Učiteljica primjenjuje raznovrsne strategije poučavanja kojima djecu aktivno uključuje u usvajanje znanja, vještina i dispozicija definiranih nacionalnim kurikulumom i time stvara podlogu za cjeloživotno učenje.

5.2.

Učiteljica koristi strategije poučavanja koje podržavaju emocionalni i socijalni razvoj djeteta.

5.3.

Učiteljica osmišljava aktivnosti za djecu, uzimajući u obzir njihova iskustva i kompetencije, kako bi podržala njihov daljnji razvoj i učenje.

INDIKATORI

1. Učiteljica koristi širok raspon strategija aktivnog učenja koje obuhvaćaju sva razvojna područja djeteta.
  2. Učiteljica djeci nudi aktivnosti koje potiču istraživanje, eksperimentiranje, samostalno otkrivanje i kreativnost.
  3. Učiteljica koristi strategije kojima potiče više misaone procese i rješavanje problema.
  4. Učiteljica prepoznaje, cijeni i kreira raznovrsne prilike za neformalno učenje izvan vremena predviđenog za izravno poučavanje.
  5. Učiteljica upoznaje djecu s ciljevima poučavanja i potiče ih na promišljanje o procesu i rezultatima vlastitog učenja.
  6. Učiteljica potiče djecu na korištenje dostupnih razvojno-primjerenih tehnologija kako bi podržali svoje učenje i razvili vještine potrebne za aktivno sudjelovanje u informatičkom društvu.
-
1. Učiteljica nudi aktivnosti koje kod djece njeguju osjećaj vlastite osobnosti i identiteta.
  2. Učiteljica koristi strategije kojima potiče dječju samostalnost i inicijativu.
  3. Učiteljica koristi strategije kojima djecu potiče na samoregulirajuće ponašanje.
  4. Učiteljica koristi strategije kojima djeci pomaže izgrađivati pozitivne odnose i suradnju s drugima.
  5. Učiteljica kod djece razvija vještine rješavanja sukoba.
-
1. Učiteljica povezuje učenje novih koncepata i vještina s dječjim prethodnim znanjima i iskustvima.
  2. Učiteljica pruža djeci odgovarajuću podršku u skladu s njihovim potrebama i napretkom.
  3. Učiteljica potiče djecu na postavljanje ciljeva i očekivanja za svoj rad i na promišljanje o postignutim rezultatima učenja.
  4. Učiteljica integrira različite sadržaje kako bi djeca mogla uvidjeti povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja i aktivnosti sa svakodnevnim iskustvima i kako bi ih mogla primijeniti u realnim situacijama.

5.4.
Učiteljica koristi strategije
kojima promovira demokratske
procesne i procedure.

1. Učiteljica primjenjuje procese i procedure kojima djecu potiče na smislenu suradnju i međusobnu podršku.
2. Učiteljica koristi strategije kojima djecu potiče na sudjelovanje i na razumijevanje odgovornosti i posljedica.
3. Učiteljica koristi strategije koje djeci pomažu u učenju o pravilima, granicama i o poštivanju prava drugih u demokratskom društvu.
4. Učiteljica nudi djeci mogućnosti izbora, kako tijekom procesa učenja, tako i u drugim situacijama, i pomaže im razviti razumijevanje za posljedice svojih izbora.

Pazi što govoriš - djeca čuju. Pazi što radiš – djeca vide. I uče. Djeca možda neće poslušati – ali će čuti. Djeca će se u tebe ugledati i učiti što žele biti. Oprezno izgovaraj 'Slušaj me'. Djeca će poslušati.

Iz mjuzikla 'U šumi' Stephena Sondheima

6. Okruženje za učenje

Okruženje za učenje u velikoj mjeri utječe na kognitivni, socijalni, emocionalni i tjelesni razvoj djece. Kreirajući tjelesno i psihološki sigurno i poticajno okruženje u kojem djeci nudi različite razvojno-primjerene materijale, zadatke i situacije, učiteljica potiče učenje kroz samostalno i grupno istraživanje, igru, raznovrsne izvore informacija i interakcije s drugom djecom i odraslima.

Učiteljica osigurava da se svako dijete osjeća dobrodošlim i time djeci daje poruku da je svaka osoba cijenjena, te da su svako dijete i njegova obitelj bitan dio razredne zajednice. Učiteljica također osigurava da svako dijete može koristiti zajednički prostor i resurse i potiče djecu da sudjeluju u njihovom održavanju. Osiguravajući djeci sigurno okruženje i mijenjajući ga u skladu sa specifičnim potrebama učenja, učiteljica ohrabruje djecu na sudjelovanje i suradnju u različitim aktivnostima i na preuzimanje izazova i rizika u učenju.

Područje izvan škole i resursi u zajednici također su važan dio bogatog okruženja za učenje.

STANDARDI

6.1.

Učiteljica osigurava okruženje za učenje koje pridonosi dobrobiti svakog djeteta.

6.2.

Učiteljica osigurava sigurno, poticajno, zanimljivo, zdravo i inkluzivno fizičko okruženje koje djecu potiče na istraživanje, učenje i samostalnost.

6.3.

Učiteljica stvara okruženje kojim kod djece promovira osjećaj zajedništva i koje potiče na sudjelovanje u stvaranju razredne kulture.

INDIKATORI

1. Učiteljica kreira okruženje koje osigurava da se svako dijete osjeća ugodno i da ima osjećaj pripadanja.
  2. Učiteljica pokazuje poštovanje za svako dijete zanimajući se za njegove osjećaje, ideje i iskustva.
  3. Učiteljica kreira ozračje u kojem se djeca mogu slobodno izražavati.
  4. Učiteljica kreira okruženje koje potiče djecu na preuzimanje izazova i rizika koji su im potrebni za razvoj i učenje.
  5. Učiteljica sa svakim djetetom razvija osjećaj bliskosti i privrženosti.
1. Učiteljica osigurava fizičko okruženje koje je sigurno i lako se nadzire.
  2. Učiteljica osigurava prostor koji je djeci zanimljiv i ugodan, čime ih potiče na uključivanje u različite aktivnosti.
  3. Učiteljica organizira prostor u logički osmišljena područja interesa kojima se potiče razvoj i učenje.
  4. Učiteljica nudi bogat i raznovrstan izbor dostupnih i razvojno-primjerenih materijala koji djecu potiču na istraživanje, igru i učenje.
  5. Učiteljica potiče djecu da sudjeluju u planiranju, oblikovanju i održavanju okruženja za učenje.
  6. Učiteljica prilagođava fizičko okruženje kako bi zadovoljila individualne potrebe djece kao i potrebe različitih grupa djece.
1. Učiteljica jasno izražava svoja očekivanja o ponašanju i na primjeren način uključuje djecu u stvaranje pravila.
  2. Učiteljica stvara okruženje koje se temelji na demokratskim vrijednostima i potiče djecu na sudjelovanje.
  3. Učiteljica dosljedno provodi rutine kako bi kod djece poticala samokontrolu i samostalnost.
  4. Učiteljica usmjerava ponašanje djece u skladu s poznavanjem osobnosti i razine razvoja svakog djeteta.

7. Profesionalni razvoj

Kvalitetnu pedagošku praksu implementiraju učitelji koji su kontinuirano uključeni u proces profesionalnog i osobnog razvoja, reflektiraju o vlastitoj praksi, surađuju s kolegama i na njih prenose svoj entuzijazam za cjeloživotno učenje. Odgovornost učiteljice je da zahtjeve postavljene od strane nadležnih institucija implementira na način koji se temelji na uvjerenju da svako dijete može biti uspješno. Također, njihova je odgovornost da svakom djetetu osiguraju najbolju podršku za razvoj i učenje.

Učiteljica pokazuje entuzijazam i s drugima dijeli vještine koje promiču učenje odgovarajući na svakodnevne izazove u životu i radu, promjene u društvu, porast informacija i pojavu novih tehnologija. Aktivnim sudjelovanjem, kritičkim promišljanjem i partnerstvom s drugima, učiteljica unapređuje kvalitetu svog profesionalnog rada, promovira vlastitu profesiju i povećava svoju sposobnost zagovaranja kvalitetnog odgoja i obrazovanja za svu djecu.

STANDARDI

7.1.

Učiteljica kontinuirano unapređuje svoje kompetencije kako bi postigla i održala visoku kvalitetu profesije u skladu s promjenjivim zahtjevima suvremenog svijeta.

INDIKATORI

1. Učiteljica koristi različite prilike za svoj profesionalni i osobni razvoj i time pokazuje da prepoznaje važnost cjeloživotnog učenja.
2. Učiteljica promišlja, procjenjuje, evaluira i traži povratnu informaciju o kvaliteti vlastite pedagoške prakse i razini profesionalnog znanja, te čini odgovarajuće promjene.
3. Učiteljica surađuje s drugima kako bi unaprijedila kvalitetu vlastite prakse i profesije u cjelini.
4. Učiteljica donosi profesionalne odluke koristeći znanje, vještine, te nezavisno i kritičko mišljenje.
5. Učiteljica se uključuje u aktivnosti u zajednici kako bi promovirala važnost kvalitetnog poučavanja i dostupnost kvalitetnog odgoja i obrazovanja svoj djeci.

I Z V O R I

Izvori

Razvoj i revizija standarda bili su inspirirani mnogim međunarodnim dokumentima, istraživanjima, metodologijama i iskustvima praktičara širom svijeta. Ovaj popis, iako nije sveobuhvatan, uključuje najvažnije izvore.

Association for Childhood Education International. (2006). *ACEI Global Guidelines Assessment: Adapted from the Global Guidelines for the Education and Care of Young Children in the 21st Century*. www.acei.org/revisedaceigga.pdf.

Banks, J.; Banks, C.; Cortes, C.; Hahn, C.; Merryfield, M.; Moodley, K.; Murphy-Shigematsu, S.; Osler, A.; Park, C.; and Parker, W. (2005). *Democracy and Diversity: Principles and Concepts for Educating Citizens in a Global Age*. University of Washington Seattle: Center for Multicultural Education, College of Education.

Brunson Day, C. (ed.) (2004). *Essentials for Child Development Associates Working with Young Children: 2nd Edition*. Washington D.C.: Council for Professional Recognition. www.cdacouncil.org.

Centre for Early Childhood Development and Education (CECDE). (2006). *Full and Part-time User Daycare Manual*. Dublin: Centre for Early Childhood Development and Education. www.cecde.ie.

Centre for Strategy and Evaluation Services (2008). *Schools for the 21st Century – Analysis of Public Consultation*. ec.europa.eu/education/school21/results/report_en.pdf.

Children In Europe (2008). Young Children and Their Services: Developing a European Approach. A Children in Europe Policy Paper. www.childrenineurope.org.

Commission of European Communities (2007). *Improving the Quality of Teacher Education: Communication from the Commission the Council and the European Parliament*, Brussels. COM (2007). 392 final. ec.europa.eu/education/com392_en.pdf.

Coughlin, P.; Hansen, K.; Heller, D.; Kaufmann, R., Rothschild Stolberg, J.; and Burke Walsh, K. (1997). *Creating Child Centered Classrooms: 3–5 Year Olds*. Washington, D.C.: Children's Resources International.

Cryer, D.; Harms, T. and Riley, C. (2003). *All About the ECERS: A Detailed Guide in Words and Pictures to be Used with the ECERS-R*. New York: Teachers College Press.

Delors, J. (1996). *Learning: The Treasure Within – Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. Paris: United Nations Educational Science, and Cultural Organization.

The Early Years Foundation Stage: Setting the Standards for Learning, Development, and Care for Children from Birth to 5 (2007). Nottingham, UK: Department for Education and Skills. www.everychildmatters.gov.uk.

Diversity in Early Childhood Education and Training (DECET) (2007). Making Sense of Good Practice. www.decet.org.

Early Matters. Conclusions of the European Symposium on Improving Early Childhood Education and Care. October 2008. http://www.eenee.de/portal/page/portal/EENEEContent/_IMPORT_TELECENTRUM/DOCS/conclusions.pdf

Epstein, A.S. (2007). *Essentials of Active Learning in Preschool: Getting to Know the High Scope Curriculum*. Ypsilanti, MI: High/Scope Press.

Epstein, A.S. (2007). *The Intentional Teacher: Choosing the Best Strategies for Young Children's Learning*. Washington, D.C.: National Association for the Education of Young Children.

Harms, T.; Clifford, R.M.; and Cryer, D. (2005). *Early Childhood Environment Rating Scale – Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

Harms, T.; Clifford, R.M.; and Cryer, D. (2006) *Infant/Toddler Environment Rating Scale – Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

Harms, T.; Clifford, R.M.; and Cryer, D. (2007) *Family Child Care Environment Rating Scale – Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

Harms, T.; Vineberg Jacobs, E.; and Romano White, D. (1996) *School-Age Care Environment Rating Scale – Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

International Step by Step Association (2002). *Step by Step Program and Teacher Standards for Preschool and Primary Grades*. Budapest, Hungary: International Step by Step Association.

International Step by Step Association (2005). *ISSA Pedagogical Standards for Preschool and Primary Grades*. Budapest, Hungary: International Step by Step Association.

Laevers, F. (2005) *Well-being and Involvement in Care Settings. A Process-oriented Self-evaluation Instrument*. Leuven University, Belgium: Kind & Gezin and Research Centre for Experiential Education. www.kuleuven.be/research/researchdatabase/researchteam/50000387.htm.

Key Competences for Lifelong Learning: A European Reference Framework. (2004). European Union.

Millennium Development Goals (2000). Millennium Summit.

Montie, J.E., Xiang, Z., and Schweinhart, L.J. (2006). "Preschool Experiences in 10 Countries: Cognitive and Language Performance at Age 7". *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 313–331.

National Association for the Education Young Children (2003). *Preparing Early Childhood Professionals: NAEYC's Standards for Programs*. Washington, D.C.; NAEYC.

National Association for the Education Young Children (2005). *NAEYC Early Childhood Program Standards and Accreditation Criteria: The Mark of Quality in Early Childhood Education*. Washington, D.C.; NAEYC.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2001). *Starting Strong Early Childhood Education and Care*. Paris, France: OECD Publications.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006). *Starting Strong II Early Childhood Education and Care*. Paris, France: OECD Publications. www.oecd.org/document/63/0,3343,en_2649_39263231_37416703_1_1_1_1,00.html.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2008). *Trends Shaping Education*. Centre for Educational Research and Innovation.

Pianta, R.C.; La Paro, K.M.; and Hamre, B.K. (2006). *CLASS: Classroom Assessment Scoring System Manual Preschool (Pre-K) Version*. Charlottesville, VA: Center for Advanced Study of Teaching and Learning. www.virginia.edu/vprgs/CASTL/.

Sammons, P.; Sylva, K., Melhuish, E., Siraj-Blatchford, I., Taggart, B., Grabbe, Y. and Barreau, S. (2007). *Effective Pre-School and Primary Education 3–11 Project (EPPE 3-11) Influences on Children's Attainment and Progress in Key Stage 2: Cognitive Outcomes in Year 5. Research Brief No: RB828*. U.K.: Department for Education and Skills.

Siraj-Blatchford, I. (2004) "Educational Disadvantage in the Early Years: How Do We Overcome It? Some Lessons from Research." *European Early Childhood Education Research Journal* 12 (2). 5–20.

Siraj-Blatchford, I.; Sylva, K.; Muttock, S.; Gilden, R. and Bell D. (2002). *Researching Effective Pedagogy in the Early Years: Research Report RR356*. Department for Education and Skills.

Siraj-Blatchford, I.; Sylva, K.; Taggart, B.; Melhuish, E.; Sammons, P.; and Elliot, K. (2003). *The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project (1997–2003). Technical Paper 10 'Intensive Case Studies of Practice Across the Foundation Stage.'* Research Brief No: RBX16–03. U.K.: Department for Education and Skills.

Siraj-Blatchford, I.; Sylva, K.; and Taggart, B. (2006). *Assessing Quality in the Early Years: Early Childhood Environment Rating Scale Extension (ECERS-E) – Four Curricular Subscales*. Stoke on Trent, UK: Trentham Books.

United Nations Resolution on Education for All (1997).

UN Convention on the Rights of the Child (1990).

UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006).

World Conference on Special Needs Education: Access and Quality (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*.

ISSA ČLANSTVO

ISSA ČLANSTVO

ALBANIA	Qendra Hap pas Hapi
ARMENIA	Step by Step Benevolent Foundation
AZERBAIJAN	Center for Innovations in Education
BELARUS	Belorussian Parents' and Teachers' League Step by Step
BOSNIA AND HERZEGOVINA	Center for Educational Initiatives Step by Step
BULGARIA	Step by Step Program Foundation
CZECH REPUBLIC	Step by Step Czech Republic Foundation
ESTONIA	Hea Algus
GEORGIA	Center for Educational Initiatives
HAITI	Step by Step Program/Tipa Tipa
HRVATSKA	Pučko otvoreno učilište Korak po korak
HUNGARY	Ec-Pec Foundation
KAZAKHSTAN	Community Foundation Step by Step
KOSOVO	Kosova Education Center
KYRGYZSTAN	Foundation for Education Initiatives Support
LATVIA	Center for Education Initiatives
LITHUANIA	Center for Innovative Education
MACEDONIA	Step by Step Foundation for Educational and Cultural Initiatives of Macedonia
MOLDOVA	Step by Step Educational Program
MONGOLIA	Mongolian Education Alliance, Step by Step Program
MONTENEGRO	Pedagogical Center of Montenegro
ROMANIA	Step by Step Centre for Education and Professional Development
RUSSIA	Russian Foundation for Education Development «Soobschestvo»
SERBIA	Centre for Interactive Pedagogy
SLOVAKIA	Wide Open School Foundation
SLOVENIA	Educational Research Institute, Centre for Educational Initiatives—Step by Step
TAJIKISTAN	Assistance Foundation in the Republic of Tajikistan
UKRAINE	Ukrainian Step by Step Foundation
UZBEKISTAN	Farzandim-Jigarbandim

Kontakti

INTERNATIONAL STEP BY STEP ASSOCIATION

Nádor utca 23, IV/1 • H-1051 Budapest, Hungary
Tel: (+36 1) 354 3920 • Fax: (+36 1) 354 3925 • Email: issa@issa.hu
www.issa.nl

PUČKO OTVORENO UČILIŠTE KORAK PO KORAK

Ilica 73, 10000 Zagreb
Tel. (+385 1) 4854 935 • Fax: (+385 1) 4854 022
Email: korakpokorak@korakpokorak.hr
www.korakpokorak.hr